

“Archeologie vergroot het draagvlak voor Noordzeetransitie”

Welke informatie moeten we nog verzamelen om het verhaal van de Nederlandse prehistorie op de bodem van de Noordzee goed te kunnen vertellen? En hoe kunnen we die informatie op een creatieve manier verzamelen? Daarover gaat het syntheserapport NSPRMF dat in opdracht van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is geschreven door archeologen en fysisch geografen.

In 2021 wil de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed een plan hebben om archeologische kennisopbouw over de Noordzee te koppelen aan projecten die daar toch al in uitvoering gaan. Ter voorbereiding van dit plan is er geïnventariseerd wat er de afgelopen 10 jaar aan prehistorische kennis boven water is gekomen. De resultaten staan beschreven in het Engelstalige rapport ‘NSPRMF’, dat staat voor North Sea Prehistoric Research and Management Framework.

Context van het rapport

“Dat er middelen beschikbaar waren voor dit type onderzoek hebben we te danken aan het programma ‘Erfgoed Telt- de betekenis van erfgoed voor de samenleving’ van het ministerie van OCW,” zegt Andrea Klomp, beleidsmedewerker maritiem erfgoed bij RCE. “Daardoor konden we twee maritieme programma’s opstarten: Maritiem Erfgoed Nederland en een internationale variant daarvan. Het NSPRMF-rapport valt onder het eerste programma. Voor de duidelijkheid: het rapport gaat niet over scheepswrakken maar over prehistorische landschappen.”

Bjørn Smit, senior onderzoeker en archeoloog bij RCE: “Ons verdronken erfgoed wordt zo veel mogelijk in situ beschermd en bewaard. Maar dat kan alleen als we ons er überhaupt bewust van zijn dat er mogelijk verdronken erfgoed aanwezig is. Daarom willen we meer inzicht en grip krijgen op mogelijke kansrijke vindplaatsen. In het rapport

NSPRMF staan aanbevelingen om dat voor elkaar te krijgen.”

Meer creativiteit nodig

Het rapport is niet alleen bedoeld voor archeologische onderzoekers en erfgoedzorgers, maar juist ook voor initiatiefnemers van projecten op de Noordzee. Wat moet deze laatste doelgroep vooral bijblijven na het lezen van het rapport? Smit: “Initiatiefnemers op zee zijn wettelijk verplicht tot uitvoering van archeologisch onderzoek. Daarbij werken de uitvoerende archeologische bedrijven volgens een standaard onderzoeksprotocol. Gebleken is dat we daarmee ons doel niet bereiken, dat is het realiseren van een goede kennisbasis over verdronken prehistorische landschappen op de Noordzee. Daarvoor is er meer nodig.”

Wat dan? In de eerste plaats blijkt het nodig om kansrijke archeologische vindplaatsen in beeld te brengen. Daartoe werkt de RCE aan een kaart met daarop relevante zones op de Noordzee, gebaseerd op geologische kennis over te verwachten landschappen onder water. De geologie wordt dus gebruikt om die landschappen te reconstrueren. Smit: “Om dat te kunnen doen is een bepaalde kritische massa aan informatie c.q. data nodig, anders werken de voorspellings- en reconstructiemodellen niet. Het rapport NSPRMF geeft een overzicht van de kennis die er op dit moment beschikbaar is. Daaruit volgt wat ons nog te doen staat.”

Data verzamelen

Smit: “De huidige datapunten op de Noordzeebodem liggen nog erg ver van elkaar, zeker vergeleken met de situatie op het land. Er is te weinig informatie beschikbaar om modelmatige voorspellingen te kunnen doen over kansrijke archeologische vindplaatsen. Daarbij komt dat ook de kwaliteit van de huidige datapunten onvoldoende is, omdat informatie ontbreekt. Voor een goed verhaal is het bijvoorbeeld nodig dat archeologische gegevens gecombineerd worden met geologische informatie over de ondergrond. Als er veenlagen in de ondergrond zijn, is er ook informatie aanwezig over de prehistorische ecologie. Aan de hand van zaadjes en stuifmeelkorrels kunnen we dan een milieureconstructie maken.”

Overigens komt informatie niet alleen uit boringen, het gaat ook om concrete vondsten van botten en tanden van prehistorische dieren, zoals van mammoeten en wolharige neushoorns. Daarnaast gaat het om vondsten van werktuigen zoals benen, harpoenen en vuurstenen. “Juist voor dat soort vondsten

Fig 20 Front page of the science quire of the NRC Weekend edition of the national newspaper NRC, which devoted four pages to the activities of collectors and scientists under the title heroes of the North Sea land.

Illustraties laten zien dat archeologie vaak positieve aandacht van de pers genereert.

zijn we ook afhankelijk van wat vissers, vrijwilligers en strandwandelaars vinden en verzamelen.”

Succes Tweede Maasvlakte smaakt naar meer

Als een succesvol voorbeeld - en wenkend perspectief voor de toekomst - noemt het rapport de aanleg van de Tweede Maasvlakte. Waarom? Smit: “Voor die tijd was het niet gebruikelijk om archeologisch onderzoek te doen naar verdronken landschappen in bijvoorbeeld zandwingebieden op zee. De zandwinning voor de Tweede Maasvlakte ging tot wel 20 meter de bodem in. Dan doorbreek je allerlei oude lagen, ook die met prehistorische resten. Dat levert tal van kansen op voor het verzamelen van nieuwe informatie over onze geschiedenis.”

Voor dit project zochten erfgoedbezoekers al heel vroeg in het proces samenwerking met de

projectontwikkelaars van de Tweede Maasvlakte. Met succes. “De verdieping van de Rotterdamse Yangtzehaven bracht spectaculaire kennis boven water over mensen die hier 9000 jaar geleden vlak voor de kust leefden. De vondsten zorgden destijds ook voor veel positieve publiciteit voor het project in de Yangtzehaven. Een typisch voorbeeld van win-win.”

Logisch dus dat de RCE nu zoekt naar soortgelijke succesvolle samenwerkingsprojecten. Wat is daarvoor nodig? Volgens het NSPRMF-rapport is het zaak om ‘te zoeken naar synergie’.

Zoeken naar synergie

Klomp: “We willen dat archeologisch erfgoed onder water net zo goed wordt opgepakt als de zorg voor erfgoed op het land. Door de komende grote ingrepen op de Noordzee ontstaan de komende jaren nieuwe kansen om onze kennisbasis te vergroten. Denk alleen al aan

zandwinningsprojecten en de aanleg van windmolenparken.”

Volgens Klomp gaat het om een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid: “Archeologie is van ons allemaal. Het is duidelijk dat een relatief kleine club archeologen die archeologische kennis niet alleen kan verzamelen. Zeker niet op de Noordzee. Om het erfgoedbeleid handen en voeten te geven moeten alle betrokken partijen dus gezamenlijk optrekken: RCE, archeologische bedrijven, universiteiten, én de initiatiefnemers op de Noordzee. Het NSPRMF-rapport kan ons daarbij helpen.”

Meer informatie over het rapport:

<https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2019/01/01/north-sea-prehistory-research-and-management-framework-nsprmf-2019>

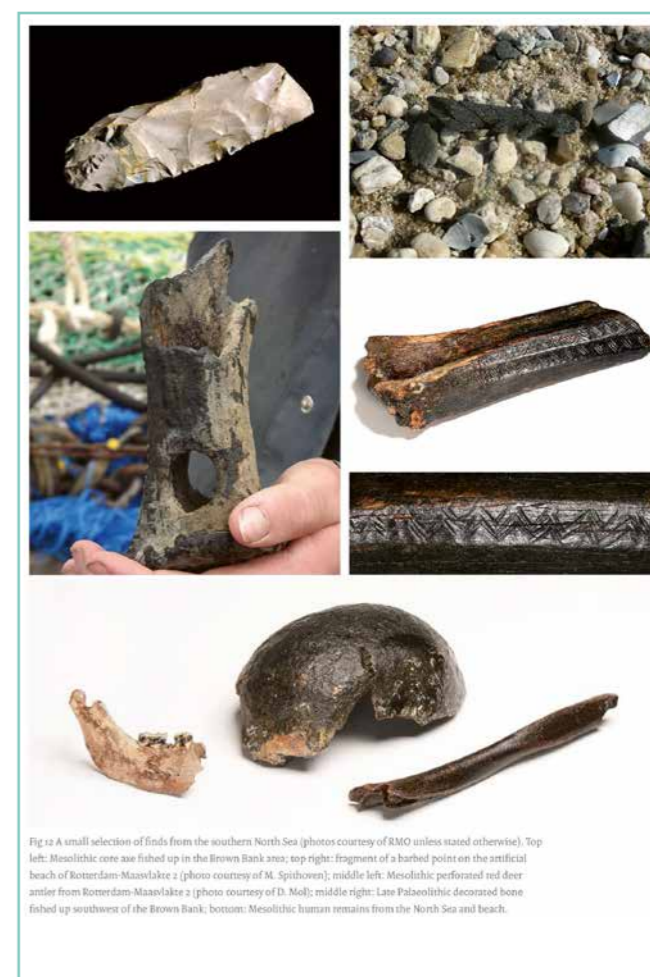

Fig 12 A small selection of finds from the southern North Sea (photos courtesy of RMO unless stated otherwise). Top left: Mesolithic core axe fished up in the Brown Bank area; top right: fragment of a barbed point on the artificial beach of Rotterdam-Maasvlakte 2 (photo courtesy of M. Spuijwen); middle left: Mesolithic perforated red deer antler from Rotterdam-Maasvlakte 2 (photo courtesy of D. Noll); middle right: Late Palaeolithic decorated bone fished up southwest of the Brown Bank; bottom: Mesolithic human remains from the North Sea and beach.